HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 iulie 2008 *

În cauza C-389/05,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 27 octombrie 2005,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii A. Bordes și E. Traversa, în calitate de agenți,

reclamantă,

împotriva

Republicii Franceze, reprezentată de domnul G. de Bergues, de doamna A. Colomb și de domnul G. Le Bras, în calitate de agenți,

pârâtă,

* Limba de procedură: franceza.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul G. Arestis, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Juhász (raportor) și J. Malenovský, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 mai 2007,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 aprilie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea sa, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, rezervând exercitarea activităților legate de inseminarea artificială a bovinelor numai centrelor de inseminare de bovine acreditate în Franța, în special prin stabilirea unui sistem general de exclusivitate geografică în beneficiul acestor centre și prin condiționarea exercitării inseminării artificiale de posesia unei licențe de inseminator, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

2 Articolele 43 CE și 49 CE privesc libertatea de stabilire și, respectiv, libera prestare a serviciilor.

3 Conform articolului 2 din Directiva 77/504/CEE a Consiliului din 25 iulie 1977 privind animalele de reproducție de rasă pură din specia bovine (JO L 206, p. 8, Ediție specială, 03/vol. 2, p. 229), astfel cum a fost modificată prin Directiva 94/28/CE a Consiliului din 23 iunie 1994 (JO L 178, p. 66, Ediție specială, 03/vol. 15, p. 109, denumită în continuare „Directiva 77/504"), statele membre se asigură că, din motive zootehnice, nu sunt interzise, restricționate sau împiedicate schimburile intracomunitare cu material seminal, cu ovule și cu embrioni proveniți de la animalele de reproducție de rasă pură din specia bovine.

4 În temeiul articolului 5 din Directiva 77/504 statele membre pot impune ca animalele de reproducție de rasă pură din specia bovine, precum și materialul seminal sau ovulele și embrionii care provin de la acestea să fie însoțite, în schimburile intracomunitare, de un certificat de pedigri conform modelului stabilit în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 8 din această directivă, în special în ceea ce privește performanțele zootehnice.

5 Primul, al doilea, al patrulea și al șaptelea considerent ale Directivei 87/328/CEE a Consiliului din 18 iunie 1987 privind acceptarea la reproducere a bovinelor reproducătoare de rasă pură (JO L 167, p. 54, Ediție specială, 03/vol. 6, p. 80) prevăd că:

„întrucât Directiva 77/504[…] a urmărit liberalizarea progresivă a schimburilor intracomunitare de bovine reproducătoare de rasă pură; întrucât, în acest scop, se impune o armonizare suplimentară în ceea ce privește acceptarea acestor animale și a materialului lor seminal la reproducere;

întrucât, în acest scop, este necesar să se evite ca dispozițiile naționale privind acceptarea la reproducere a bovinelor reproducătoare de rasă pură și a materialului seminal al acestora să constituie o interdicție, o restricție sau un impediment în calea schimburilor intracomunitare, fie că este vorba despre montă naturală sau inseminare artificială;

[…]

întrucât inseminarea artificială constituie o tehnică importantă pentru creșterea gradului de utilizare a celor mai buni reproducători și, prin urmare, pentru îmbunătățirea speciei bovine; întrucât se impune totuși evitarea oricărei deteriorări a patrimoniului genetic, mai ales în ceea ce privește reproducătorii masculi care trebuie să prezinte toate garanțiile valorii lor genetice și ale absenței tarelor ereditare;

[…]

întrucât prevederea care se referă la faptul că materialul seminal trebuie să provină de la centrele de inseminare artificială atestate oficial este de natură să prezinte garanțiile necesare realizării scopului urmărit”.

6 În temeiul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 87/328, un stat membru nu poate interzice, restricționa sau împiedica acceptarea la inseminarea artificială pe teritoriul său a taurilor de rasă pură sau utilizarea materialului seminal al acestora în

cazul în care taurii respectivi au fost acceptați la inseminare artificială într-un stat membru pe baza testelor efectuate în conformitate cu Decizia 86/130/CEE a Comisiei din 11 martie 1986 de stabilire a metodelor de monitorizare a performanțelor și de evaluare a valorii genetice a reproducătoarelor de rasă pură din specia bovină (JO L 101, p. 37).

7 Al treilea și al cincilea considerent ale Directivei 88/407/CEE a Consiliului din 14 iunie 1988 de stabilire a cerințelor de sănătate animală aplicabile în schimburile intracomunitare și la importul de material seminal de animale domestice din specia bovină (JO L 194, p. 10, Ediție specială, 03/vol. 6, p. 276), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/43/CE a Consiliului din 26 mai 2003 (JO L 143, p. 23, Ediție specială, 03/vol. 47, p. 165, denumită în continuare „Directiva 88/407"), prevăd că:

„[…] este necesar […] să se creeze un sistem armonizat de schimburi intracomunitare și de import de material seminal de bovine în Comunitate;

[…] în cadrul schimburilor intracomunitare cu material seminal, statul membru în care este colectat materialul seminal trebuie să aibă obligația de a garanta că materialul este recoltat și tratat în centre de colectare desemnate și controlate, că acesta provine de la animale a căror stare de sănătate este de natură să îndepărteze riscul de transmitere a bolilor animale, că a fost colectat, tratat, depozitat și transportat în conformitate cu norme care permit conservarea stării sale de sănătate și că este însoțit de un certificat de sănătate animală pe durata transportului către țara de destinație, pentru a se asigura respectarea acestor garanții;

[…] politicile diferite aplicate în cadrul Comunității în domeniul vaccinării împotriva anumitor boli justifică menținerea unor derogări, limitate în timp, care autorizează statele membre să solicite protecție suplimentară în ceea ce privește anumite boli".

8 În temeiul articolului 1 primul paragraf, Directiva 88/407 stabilește cerințele de sănătate animală aplicabile în schimburile intracomunitare și la importul de material

seminal de bovine din țări terțe. Conform celui de al doilea paragraf al articolului menționat, această directivă nu aduce atingere dispozițiilor zootehnice comunitare și/sau de drept intern care reglementează organizarea inseminării artificiale, în general, și distribuția materialului seminal, în special.

9 Articolele 3, 5 și 6 din Directiva 88/407 figurează în capitolul II al acesteia din urmă, intitulat „Schimburile intracomunitare”.

10 Articolul 3 din această directivă prevede că de pe teritoriul lor, statele membre expediază către un alt stat membru numai materialul seminal care îndeplinește condițiile generale stabilite de acest articol. Materialul seminal trebuie să fi fost în special colectat, tratat și depozitat în centre de colectare sau de depozitare autorizate în acest scop în vederea inseminării artificiale și a comerțului intracomunitar.

11 Conform articolului 5 alineatul (1) din Directiva 88/407, statul membru pe teritoriul căruia se află centrul de colectare sau de depozitare a materialului seminal acordă aprobarea prevăzută la articolul 3 doar dacă sunt respectate dispozițiile anexei A la directiva menționată referitoare la condițiile de aprobare și de supraveghere a centrelor și dacă centrul de colectare sau de depozitare a materialului seminal este în măsură să respecte celelalte dispoziții din prezenta directivă. În temeiul aceluiași articol 5 alineatul (1), statul membru în cauză se asigură de asemenea că medicul veterinar oficial controlează respectarea acestor dispoziții și retrage aprobarea dacă una sau mai multe dispoziții nu mai sunt respectate.

12 Articolul 5 alineatul (2) din Directiva 88/407 prevede, pe de o parte, că toate centrele desemnate de colectare sau de depozitare a materialului seminal sunt înregistrate și fiecăruia i se atribuie un număr de înregistrare veterinară și, pe de altă parte, că fiecare stat membru comunică lista centrelor de colectare sau de depozitare a materialului seminal și numerele de înregistrare veterinară ale acestora celorlalte state membre și Comisiei, cărora le notifică, dacă este cazul, orice retragere a unei aprobări.

13 În temeiul articolului 6 alineatul (1) din această directivă, statele membre condiționează admiterea materialului seminal de prezentarea unui certificat de sănătate animală întocmit de un medic veterinar oficial din statul membru de colectare, în conformitate cu anexa D la directiva menționată.

14 Conform punctului 3 litera (a) din anexa C la Directiva 88/407, materialul seminal destinat comerțului intracomunitar trebuie să fie depozitat în condiții autorizate timp de cel puțin 30 de zile înainte de expediere. Totuși, această condiție nu se aplică în cazul materialului seminal proaspăt.

15 Potrivit articolului 2 din Directiva 91/174/CEE a Consiliului din 25 martie 1991 privind condițiile zootehnice și genealogice care reglementează comercializarea animalelor de rasă și care modifică Directivele 77/504/CEE și 90/425/CEE (JO L 85, p. 37, Ediție specială, 03/vol. 9, p. 172), statele membre se asigură că comercializarea animalelor de rasă, precum și a spermei, a ovulelor sau a embrionilor acestora nu este interzisă, restricționată sau obstrucționată din motive de ordin zootehnic sau genealogic.

16 Articolul 18 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68), intitulat „Trasabilitatea”, are următorul conținut:

„(1) Trasabilitatea produselor alimentare, a hranei pentru animale, a animalelor de la care se obțin produse alimentare și a oricărei alte substanțe destinată sau prevăzută a fi încorporată într-un produs alimentar sau în hrana pentru animale se stabilește pentru toate etapele producției, prelucrării și distribuției.

(2) Operatorii din sectorul alimentar și operatorii cu activitate în domeniul hranei pentru animale trebuie să poată identifica orice persoană de la care au fost

aprovizionați cu un produs alimentar, o hrană pentru animale, un animal de la care se obțin produse alimentare sau orice substanță destinată sau prevăzută să fie încorporată într-un produs alimentar sau hrană pentru animale.

În acest scop, acești operatori dispun de sisteme și proceduri care permit ca aceste informații să fie puse la dispoziția autorităților competente, la cerere.

(3) Operatorii din sectorul alimentar și operatorii cu activitate în domeniul hranei pentru animale dispun de sisteme și proceduri pentru identificarea celorlalte societăți către care au fost furnizate produsele lor. Aceste informații sunt puse la dispoziția autorităților competente, la cerere.

(4) Produsele alimentare sau hrana pentru animale care sunt introduse pe piață sau este de așteptat să fie introduse pe piață în Comunitate sunt etichetate sau identificate în mod corespunzător pentru facilitarea trasabilității lor, prin documentație sau informații adecvate, în conformitate cu cerințele relevante ale dispozițiilor mai speciale.

[…]”

Reglementarea națională

17 Potrivit articolului L. 653-5 din Codul rural, care codifică, în conformitate cu Legea nr. 98-565 din 8 iulie 1998 (JORF din 9 iulie 1998, p. 10458), dispozițiile corespunzătoare ale Legii nr. 66-1005 din 28 decembrie 1966 privind creșterea animalelor

(JORF din 29 decembrie 1966, p. 11619), operarea centrelor de inseminare artificială a bovinelor este subordonată, în Franța, unei autorizații ministeriale.

18 Articolul R.* 653-103 din Codul rural, dispoziție legislativă de aplicare a acestui cod, care codifică dispoziția corespunzătoare a Decretului nr. 69-258 din 22 martie 1969 cu privire la inseminarea artificială (JORF din 23 martie 1969, p. 2948), stabilește o distincție între centrele însărcinate cu producerea materialului seminal și centrele de inseminare, un singur centru putând totuși să exercite ambele tipuri de activități. În temeiul acestui articol, activitățile de producție constau în deținerea unui depozit de masculi reproducători, în testarea acestora din urmă cu privire la descendență, precum și în recoltarea, tratarea, conservarea și vânzarea materialului seminal, în timp ce activitățile de inseminare constau în asigurarea fecundării femelelor cu materialul seminal furnizat de centrele de producție.

19 Conform articolului 1 din Decretul ministrului agriculturii din 17 aprilie 1969 privind autorizațiile de funcționare a centrelor de inseminare artificială (JORF din 30 aprilie 1969, p. 4349), astfel cum a fost modificat prin Decretul ministrului agriculturii și silviculturii din 24 ianuarie 1989 (JORF din 31 ianuarie 1989, p. 1469, denumit în continuare „Decretul din 1969"), autorizația de înființare și funcționare a unui centru de inseminare artificială poate fi acordată persoanelor fizice sau juridice. Același articol prevede că pentru eliberarea acestei autorizații nu se face nicio distincție între cetățenii francezi și cetățenii din alte state membre ale Comunității.

20 Articolul L. 653-7 din Codul rural prevede că fiecare centru de inseminare deservește o zonă delimitată prin autorizație și în interiorul căreia numai acesta este autorizat să opereze. Cu toate acestea, crescătorii care se află în zona de acțiune a unui centru de inseminare pot solicita acestuia să le furnizeze materialul seminal care provine de la centrele de producție alese de aceștia.

21 În temeiul articolului 10 din Decretul din 1969, orice agent economic, altul decât un centru de inseminare, care importă materiale seminale cu proveniența dintr-un stat membru al Comunității trebuie să le predea unui centru de inseminare sau de producție acreditat, la alegere. Potrivit articolului 7 din acest decret, materialul seminal trebuie sa fie conservat într-un depozit aflat sub responsabilitatea conducătorului unui centru titular al unei licențe. În ceea ce privește centrele de inseminare, poate fi vorba despre un depozit „principal" sau despre unul dintre depozitele „anexe" repartizate în zona desemnată centrului de inseminare care se pot afla de asemenea în interiorul unei exploatații agricole.

22 Articolul 6 din Decretul ministrului agriculturii și pescuitului din 27 decembrie 2000 privind inseminarea la specia bovină de către crescători (JORF din 27 ianuarie 2001, p. 1477) prevede că, din motive de ordin sanitar, materialul seminal care provine de la un alt centru de inseminare artificială autorizat sau dintr-un alt stat membru ori care este importat direct dintr-o țară terță trebuie să tranziteze depozitul principal al unui centru de inseminare artificială care să îl dirijeze spre un depozit-anexă destinatar.

23 Potrivit articolelor L. 653-4 și R.* 653-102 din Codul rural, operația de inseminare nu poate fi efectuată decât de către titularii unei licențe de conducător de centru de inseminare artificială sau de inseminator, sub autoritatea unui centru de inseminare autorizat, competent din punct de vedere teritorial, și sub responsabilitatea tehnică a conducătorului acestui centru.

24 În temeiul articolului 2 din Decretul ministrului agriculturii și silviculturii din 21 noiembrie 1991 privind formarea inseminatorilor și a conducătorilor de centre și acordarea de licențe corespunzătoare (JORF din 6 decembrie 1991, p. 15936), astfel cum a fost modificat prin Decretul ministrului agriculturii, pescuitului și alimentației din 30 mai 1997 (JORF din 1 iunie 1997, p. 8791), licența de inseminator este eliberată de către prefect la prezentarea certificatului de aptitudine pentru funcția de inseminator pentru specia vizată și a unui atestat al directorului centrului de inseminare autorizat, competent din punct de vedere teritorial, care certifică faptul că solicitantul se află sub autoritatea sa în ceea ce privește operațiunile de inseminare. Potrivit acestei dispoziții, pentru agenții care nu au statutul de salariat al centrului

de inseminare, în special medicii veterinari liber-profesioniști, acest atestat este eliberat în urma semnării unei convenții între președintele centrului de inseminare și persoana în cauză, convenție care trebuie să precizeze condițiile tehnice, administrative și financiare în care aceasta din urmă va practica inseminarea în conformitate cu legislația în vigoare.

Procedura precontencioasă

25 Ca urmare a unei plângeri cu care a fost sesizată, Comisia a adresat, la 3 aprilie 2003, o scrisoare de punere în întârziere către Republica Franceză, atrăgându-i atenția asupra incompatibilității reglementării naționale relevante cu dispozițiile articolelor 43 CE și 49 CE.

26 După examinarea observațiilor prezentate de Republica Franceză în răspunsul său din 27 iunie 2003 cu privire la respectiva scrisoare de punere în întârziere, la 19 decembrie 2003, Comisia a adresat acestui stat membru un aviz motivat în care concluziona că reglementarea în cauză era incompatibilă cu articolele sus-menționate din Tratatul CE.

27 Considerând că explicațiile date de Republica Franceză în răspunsul său din 17 martie 2004 la respectivul aviz motivat nu erau satisfăcătoare, Comisia a introdus prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la existența unei restricții privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor

Argumentele părților

28 Comisia reproșează Republicii Franceze încălcarea articolelor 43 CE și 49 CE prin împiedicarea exercitării libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor în sectorul inseminării artificiale a bovinelor, pe de o parte, din cauza exclusivității geografice acordate centrelor de inseminare acreditate, în cazul exercitării activităților de distribuție a materialului seminal și de inseminare și, pe de altă parte, din cauza condițiilor restrictive și discreționare la care este supusă eliberarea licenței de inseminator.

29 În primul rând, în ceea ce privește libertatea de stabilire, Comisia apreciază că acordarea, pentru o perioadă determinată, a dreptului de exercitare într-o zonă geografică determinată a activităților de distribuție și de inseminare numai centrelor de inseminare acreditate face imposibilă sau extrem de dificilă exercitarea acestei libertăți în Franța, în vederea desfășurării acestor activități. În lumina Hotărârii din 31 martie 1993, Kraus (C-19/92, Rec., p. I-1663), Comisia susține că, fără a fi în mod formal discriminatorie, reglementarea franceză constituie totuși un obstacol în calea dreptului de stabilire.

30 Comisia nu contestă temeinicia mecanismului de verificare a aptitudinilor instituit prin legislația franceză și nici faptul că este cerută în mod legitim o probă obiectivă a calificărilor pentru ca o persoană să fie autorizată să desfășoare inseminarea bovi-

nelor. Cu toate acestea, în opinia sa, restricția în cauză se întemeiază pe autorizațiile geografice exclusive care interzic activitatea oricărui alt prestator de servicii.

31 Comisia se declară hotărâtă să accepte motivele prezentate de Republica Franceză pentru justificarea obstacolului în calea libertății de stabilire, în situația în care măsurile naționale trebuie să fie limitate la condiționarea operatorilor privați de cerințele de informare și de control. Astfel de măsuri ar putea fi considerate legitime, în timp ce acordarea drepturilor exclusive în cauză ar fi nejustificată sau, în orice caz, disproporționată în raport cu obiectivele de interes general invocate.

32 În plus, Comisia apreciază că libertatea de stabilire este de asemenea împiedicată prin faptul că veterinarii pot obține licența de inseminator pentru a practica inseminarea ca liber-profesioniști numai în urma semnării unei convenții cu președintele unui centru de inseminare.

33 În al doilea rând, Comisia susține că reglementarea în cauză aduce atingere liberei prestări a serviciilor, și anume libera prestare a serviciilor de distribuție și de inseminare.

34 Potrivit Comisiei, restricția privind libera prestare a serviciilor de distribuție constă în obligația de depozitare a materialului seminal în centrele acreditate de inseminare artificială, acestea fiind singurele care asigură livrarea către crescători. Serviciile de distribuție sunt afectate de interdicția oricărei intervenții neautorizate de centrul de inseminare, care beneficiază de dreptul exclusiv de intervenție. Comisia subliniază că obstacolul în calea prestării de servicii transfrontaliere este susceptibil de a afecta ansamblul activităților prestatorilor de servicii. Aceasta susține că, și în situația în care un motiv întemeiat pe protecția sănătății publice ar fi pertinent în speță, sistemul francez se dovedește a fi excesiv.

35 Comisia precizează că obligația de depozitare a materialului seminal destinat schimburilor intracomunitare, impusă din motive de ordin sanitar prin Directiva 88/407,

nu vizează decât materialul seminal congelat și etapa anterioară expedierii acestuia de la locul producerii sale, în timp ce obiecția formulată împotriva Republicii Franceze vizează obligația de depozitare în cursul etapei posterioare acestei expedieri.

36 În ceea ce privește serviciul de inseminare, Comisia apreciază că libera prestare a acestuia este împiedicată din cauza obligației, pentru persoanele care doresc să exercite această activitate, de a semna în prealabil o convenție cu președintele unui centru de inseminare acreditat pentru a putea obține licența de inseminator necesară. Comisia subliniază că încheierea acestor convenții este de fapt lăsată la discreția și bunăvoința președinților centrelor de inseminare care refuză, cu toate acestea, să încheie astfel de convenții cu anumiți inseminatori independenți.

37 Comisia nu contestă legitimitatea unui sistem de autorizare a exercitării în domeniul inseminării artificiale, dar cu condiția ca acesta să nu constituie decât o modalitate pentru inseminator de a-și demonstra aptitudinile pe lângă autoritatea veterinară competentă. În schimb, Comisia refuză ca autorizația să fie acordată în afara cadrului unei convenții cu un centru de inseminare artificială acreditat, condiție care nu vizează în niciun fel competența inseminatorului. Comisia adaugă că statul membru trebuie să țină seama de cunoștințele și calificările dobândite deja de către persoana în cauză într-un alt stat membru (Hotărârea din 7 mai 1991, Vlassopoulou, C-340/89, Rec., p. I-2357, punctul 15) și că obligația pentru veterinarii liber-profesioniști de a încheia o convenție cu un centru de inseminare în scopul obținerii unei licențe de inseminator nu îndeplinește criteriile stabilite de jurisprudența referitoare la justificarea sistemelor de autorizare administrativă prealabilă (Hotărârea din 20 februarie 2001, Analir și alții, C-205/99, Rec., p. I-1271, punctele 35-38).

38 Comisia invocă drept un obstacol suplimentar faptul că prestatorii de servicii din alte state membre care doresc să asigure distribuția materialului seminal, precum și inseminarea se află în imposibilitatea de a efectua această ofertă comună de servicii din cauza obligației de depozitare a materialului seminal în centrele care sunt singurele autorizate să îl livreze crescătorilor.

39 Republica Franceză susține, cu titlu prealabil, că reglementarea franceză a fost modificată în mod fundamental începând cu 1 ianuarie 2007 și că a fost prevăzută în special eliminarea exclusivității geografice. Aceasta subliniază totuși că această reformă nu urmărește încetarea unei pretinse incompatibilități a reglementării care face obiectul prezentei acțiuni cu dreptul comunitar.

40 În ceea ce privește reglementarea în cauză, Republica Franceză nu contestă faptul că aceasta constituie un obstacol în calea libertății de stabilire. Totuși, această restricție nu ar avea un caracter discriminatoriu, dat fiind faptul că permite resortisanților altor state membre să deschidă și să opereze un centru de inseminare pe teritoriul francez în aceleași condiții ca și cele care sunt necesare pentru resortisanții francezi. În orice caz, potrivit acestui stat membru, această reglementare se justifică prin motive imperative de interes general.

41 Republica Franceză arată că prin exclusivitatea teritorială nu se urmărește delimitarea unei anumite zone geografice, ci asigurarea colectării de informații. Ar fi, așadar, posibilă o adaptare a întinderii zonelor și ar fi avut loc aproximativ 30 de transferuri de la intrarea în vigoare a Legii nr. 66-1005. Potrivit acestui stat membru, autorizațiile prin care se acordă drepturi exclusive pe o perioadă nelimitată prestatorilor deja prezenți în zonă nu exclud posibilitatea înființării de noi centre.

42 În ceea ce privește serviciul de distribuție, Republica Franceză admite faptul că, în Franța, vânzarea materialului seminal care provine de la un operator situat într-un alt stat membru poate avea ca obiect nu numai materialul seminal congelat, ci și pe cel proaspăt. Totuși, potrivit acestui stat membru, astfel de tranzacții cu privire la materialul seminal proaspăt, în situația în care nu sunt interzise, nu prezintă niciun interes economic și sunt cvasiinexistente.

43 În ceea ce privește serviciul de inseminare, Republica Franceză recunoaște că inseminarea nu poate fi efectuată decât de către titularii unei licențe de conducător de centru de inseminare sau de inseminator. Aceasta adaugă că, pentru operatorii

care nu au statutul de salariat al unui astfel de centru, în particular veterinarii liber-profesioniști, acest atestat este eliberat în urma semnării unei convenții între președintele centrului și acești operatori. Acest stat membru arată totuși că această obligație impusă operatorului independent nu înseamnă interzicerea practicii inseminării de către un veterinar care își exercită profesia în cadru liberal. Într-adevăr, Republica Franceză arată că această convenție asigură respectarea legislației în vigoare și garantează informarea corectă a conducătorului centrului despre natura și conținutul prestărilor efectuate.

44 Acest stat membru admite că, la fel ca și veterinarii, crescătorii trebuie să solicite o licență specială și temporară de inseminator pentru inseminarea femelelor din propriul șeptel și că trebuie să obțină un acord de la centrul de inseminare competent din punct de vedere teritorial. Acesta adaugă că trebuie justificată de către crescători capacitatea sau experiența profesională de exploatator agricol a acestora sau, în cazul în care acest lucru nu este posibil, că trebuie să urmeze o formare cu privire la inseminarea speciei bovine. Statul membru menționat concluzionează că orice operator care dispune de calificarea sau de formarea necesară poate solicita să beneficieze de licența necesară pentru a practica actul de inseminare artificială.

Aprecierea Curții

45 Trebuie arătat cu titlu prealabil că, pe de o parte, conform unei jurisprudențe constante, existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația statului membru în cauză, astfel cum se prezenta aceasta la expirarea termenului stabilit în avizul motivat (a se vedea în special Hotărârea din 14 septembrie 2004, Comisia/Spania, C-168/03, Rec., p. I-8227, punctul 24, și Hotărârea din 27 octombrie 2005, Comisia/Luxemburg, C-23/05, Rec., p. I-9535, punctul 9). Astfel, procesul legislativ național ulterior expirării acestui termen nu poate face obiectul examinării Curții.

46 Pe de altă parte, este necesar să se arate că nu a fost luată încă o decizie de către Curte cu privire la compatibilitatea reglementării franceze în cauză cu dispozițiile tratatului în domeniul libertății de stabilire și al liberei prestări a serviciilor.

47 Într-adevăr, în cauza care a determinat pronunțarea Hotărârii din 28 iunie 1983, Société coopérative d'amélioration de l'élevage et d'insémination artificielle du Béarn (271/81, Rec., p. 2057), instanța națională a analizat numai aspectul dacă centrele de inseminare aveau un caracter comercial în sensul articolului 37 din Tratatul CE (devenit, în urma modificării, articolul 31 CE), luând în considerare faptul că nu este contestabil caracterul monopolistic al acestor centre. Drepturile exclusive ale acestor centre au fost examinate numai din punctul de vedere al liberei circulații a mărfurilor.

48 În cauza care a determinat pronunțarea Hotărârii din 5 octombrie 1994, Centre d'insémination de la Crespelle, C-323/93, Rec., p. I-5077, era în discuție compatibilitatea reglementării franceze cu dispozițiile tratatului cu privire la libera circulație a mărfurilor [articolele 30 și 36 din Tratatul CE (devenite, în urma modificării, articolul 28 CE și articolul 30 CE)], precum și cu normele de concurență enunțate în același tratat [articolul 86 și articolul 90 alineatul (1) din Tratatul CE (devenite articolul 82 CE și articolul 86 alineatul (1) CE)], iar nu compatibilitatea acestei reglementări cu libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor.

49 În ceea ce privește cauza care a determinat pronunțarea Hotărârii din 7 decembrie 1995, Gervais și alții (C-17/94, Rec., p. I-4353), Curtea a hotărât că dispozițiile tratatului în domeniul libertății de stabilire și al liberei prestări a serviciilor nu se aplică situațiilor de natură internă a unui stat membru (punctele 24, 28 și 39). În plus, aceasta a examinat compatibilitatea reglementării naționale numai cu Directivele 77/504 și 87/328 (punctul 33).

50 Contrar cauzelor sus-menționate, prezenta procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor abordează problema dacă reglementarea franceză care conferă unor centre acreditate dreptul exclusiv de a furniza serviciul de inseminare artificială a bovinelor pe un anumit teritoriu și care condiționează eliberarea licențelor de inseminator de încheierea unei convenții cu unul dintre aceste centre este contrară articolelor 43 CE și 40 CE.

51 În primul rând, referitor la restricția privind libertatea de stabilire, trebuie să se constate de la bun început că Republica Franceză recunoaște că exclusivitatea geografică instituită în favoarea centrelor de inseminare și condiția care supune eliberarea licenței de inseminator încheierii unei convenții cu centrul de inseminare competent din punct de vedere teritorial constituie un obstacol în calea acestei libertăți, deși aceasta apreciază că măsurile menționate nu împiedică în totalitate operatorii originari din alte state membre să exercite activitatea de inseminare artificială a bovinelor în Franța.

52 În această privință, este necesar să se amintească faptul că articolul 43 CE impune eliminarea restricțiilor privind libertatea de stabilire și că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, trebuie considerate astfel de restricții, în sensul acestui articol, măsurile care interzic, împiedică sau fac mai puțin atractivă exercitarea acestei libertăți (Hotărârea din 5 octombrie 2004, CaixaBank France, C-442/02, Rec., p. I-8961, punctul 11 și jurisprudența citată).

53 Exclusivitatea geografică acordată centrelor de inseminare acreditate care limitează numărul global de operatori cărora le este permisă deschiderea și administrarea unor astfel de centre pe teritoriul francez și durata nedeterminată a acestei exclusivități reprezintă un obstacol în calea accesului altor operatori, inclusiv a celor din alte state membre, la piața inseminării. Împrejurarea că zonele geografice în care se aplică această exclusivitate pot face obiectul, astfel cum susține Republica Franceză, al unei adaptări sau al unei divizări nu are incidență asupra acestei aprecieri.

54 În cazul în care nu este posibilă dobândirea drepturilor asupra unei anumite zone geografice, un operator care are drept obiectiv exercitarea activităților în sectorul inseminării artificiale are obligația de a încheia o convenție cu centrul de inseminare competent din punct de vedere teritorial pentru a obține o licență de inseminator. Or, din moment ce încheierea unei astfel de convenții depinde de președinții centrelor acreditate, o astfel de obligație este susceptibilă să împiedice realizarea unui asemenea obiectiv.

55 Trebuie, așadar, să se constate, astfel cum susține Comisia, că din cauza naturii lor, măsurile naționale în cauză fac dificilă, chiar imposibilă sau, în orice caz, mai puțin atractivă exercitarea libertății de stabilire în vederea desfășurării, pe teritoriul francez, a activităților de distribuție a materialului seminal de bovine și de inseminare.

56 Împrejurarea că aceste măsuri se aplică fără a distinge între operatorii naționali și cei din alte state membre nu se opune acestei constatări, dat fiind faptul că astfel de măsuri naționale, chiar dacă sunt aplicabile fără discriminare pe motiv de cetățenie sau de naționalitate, sunt susceptibile să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă exercitarea de către resortisanții comunitari, inclusiv de către aceia din statul membru autor al măsurii, a unei libertăți fundamentale garantate de tratat (a se vedea în acest sens Hotărârea Kraus, citată anterior, punctul 32).

57 În al doilea rând, în ceea ce privește libera prestare a serviciilor, trebuie amintit faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 49 CE impune nu numai eliminarea oricărei discriminări pe considerente de cetățenie sau de naționalitate față de prestatorul de servicii, ci, în egală măsură, și înlăturarea oricărei restricții, chiar dacă aceasta se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, atunci când este de natură să interzică, să împiedice sau să facă mai puțin atractive activitățile prestatorului stabilit în alt stat membru, unde acesta furnizează în mod legal servicii similare (Hotărârea din 9 noiembrie 2006, Comisia/Belgia, C-433/04, Rec., p. I-10653, punctul 28, și Hotărârea din 11 ianuarie 2007, ITC, C-208/05, Rec., p. I-181, punctul 55).

58 Este cert că, potrivit reglementării franceze, un prestator transfrontalier care dorește să distribuie material seminal de bovine sau să practice inseminarea pe teritoriul francez în temeiul liberei prestări a serviciilor trebuie să depoziteze în mod necesar acest material seminal în centre de inseminare artificială acreditate, care sunt singurele autorizate să efectueze livrări de material seminal crescătorilor, și să obțină o licență de inseminator pentru a putea interveni în calitate de inseminator.

59 Republica Franceză contestă argumentarea întemeiată pe faptul că această reglementare ar constitui un obstacol în calea liberei prestări a serviciilor de distribuție a materialului seminal de bovine. În schimb, aceasta nu contestă faptul că reglementarea constituie un obstacol în calea liberei prestări a serviciului de inseminare cu acest produs.

60 Comisia susține, cu privire la serviciul de distribuție și precizând că obiecția sa nu vizează obligația de depozitare a materialelor seminale congelate înaintea expedierii lor în sensul punctului 3 litera (a) din anexa C la Directiva 88/407, că libera prestare a serviciilor este afectată, pe de o parte, de obligația de depozitare a materialelor seminale în centrele acreditate de inseminare artificială, singurele care asigură livrarea către crescători, și, pe de altă parte, de interdicția oricărei intervenții neautorizate de centrul de inseminare care beneficiază de dreptul exclusiv de intervenție.

61 Trebuie arătat că, deși crescătorii dispun, astfel cum susține Republica Franceză, de posibilitatea de a solicita centrului la care sunt afiliați să comande materiale seminale specifice provenind de la un producător stabilit într-un alt stat membru, obligația de depozitare a acestor materiale în centrul menționat, în urma expedierii lor, este susceptibilă să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă prestarea serviciului de distribuție de către acest producător.

62 Aceeași este situația și în ceea ce privește interdicția oricărei intervenții de inseminare neautorizate de centrul de inseminare competent din punct de vedere teritorial, din moment ce această interdicție este de asemenea de natură să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă prestarea serviciului de distribuție a materialelor seminale din cauza legăturii dintre activitățile de distribuție și de inseminare.

63 Referitor în special la libera prestare a serviciului de inseminare, Republica Franceză admite că reglementarea națională constituie un obstacol în această privință.

64 Prestatorii transfrontalieri care doresc să practice inseminarea pe teritoriul francez în temeiul liberei prestări a serviciilor trebuie să obțină o licență de inseminator în Franța. Faptul că o astfel de licență este necesară, independent de condițiile de eliberare a acesteia, constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor, întrucât este susceptibil să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă prestarea serviciului de inseminare în Franța de către operatorii stabiliți și care își desfășoară deja activitatea în mod legitim în alte state membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 2000, Comisia/Belgia, C-355/98, Rec., p. I-1221, punctul 35, și Hotărârea din 18 iulie 2007, Comisia/Italia, C-134/05, Rec., p. I-6251, punctul 23).

65 În plus, în urma obținerii licenței menționate, acești operatori nu pot efectua inseminarea cu materiale seminale de bovine decât sub autoritatea unui centru de inseminare competent din punct de vedere teritorial.

66 În aceste condiții, trebuie constatat că reglementarea franceză, cât timp acordă unor centre acreditate dreptul exclusiv de furnizare a serviciului de inseminare artificială a bovinelor pe un anumit teritoriu și condiționează activitatea de inseminare de eliberarea unei licențe de inseminator, constituie o restricție privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor.

67 Astfel de măsuri nu pot fi admise decât în situația în care acestea urmăresc un obiectiv legitim compatibil cu tratatul și sunt justificate de motive imperative de interes general, atât timp cât nu există o măsură comunitară de armonizare care să prevadă măsurile necesare pentru a asigura protecția acestor interese. În plus, conform unei jurisprudențe constante a Curții, aceste măsuri restrictive nu pot fi justificate de aceste motive decât în situația în care sunt necesare pentru protecția intereselor a căror garantare o urmăresc și în măsura în care aceste obiective nu pot fi atinse prin intermediul unor măsuri mai puțin restrictive (Hotărârea din 14 decembrie 2006, Comisia/Austria, C-257/05, punctul 23 și jurisprudența citată).

Cu privire la justificarea restricției privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor

Cu privire la protecția patrimoniului genetic al bovinelor

— Argumentele părților

68 Republica Franceză susține că reglementarea în cauză urmărește să asigure valorizarea patrimoniului genetic al bovinelor, pe care, în Hotărârea din 19 noiembrie 1998, Nilsson și alții (C-162/97, Rec., p. I-7477), Curtea a admis-o drept motiv imperativ de interes general. Aceasta adaugă că, deși Directivele 77/504 și 87/328 au armonizat condițiile de circulație intracomunitară a animalelor de reproducție de rasă pură din specia bovină și a materialului lor seminal, acestea nu au armonizat, în schimb, normele referitoare la inseminarea femelelor din specia bovină.

69 Referindu-se la punerea în aplicare pe teritoriul său a programelor de selecție a descendenței și de conservare genetică, acest stat membru arată că exclusivitatea geografică acordată centrelor de inseminare acreditate și condițiile de eliberare a licenței de inseminator constituie singura modalitate de garantare a unei colectări precise și complete a informațiilor genetice privind bovinele, acestea din urmă fiind indispensabile pentru obținerea unei ameliorări genetice a acestei specii. Măsurile în cauză sunt necesare în scopul centralizării de către un singur organism, în fiecare zonă caracterizată prin exclusivitate, a tuturor datelor referitoare la operațiile de inseminare efectuate.

70 Comisia susține că obiectivul de protecție a patrimoniului genetic al bovinelor, care este de domeniul cerințelor de ordin zootehnic și genealogic, a făcut obiectul, astfel cum a fost admis de către Curte la punctul 33 din Hotărârea Centre d'insémination de la Crespelle, citată anterior, unei armonizări complete la nivel comunitar. În orice

caz, potrivit acesteia, lipsa dispozițiilor comunitare nu constituie, în sine, o justificare a unei restricții.

71 Comisia arată că valorizarea genetică depinde de crescător, iar nu de activitățile inseminatorului, din moment ce actul îndeplinit de către acesta din urmă, care, cel mult, scoate în evidență considerații de ordin sanitar, nu are efect nici asupra calității, nici asupra proveniență materialului seminal.

72 Comisia adaugă că, pentru a garanta o colectare precisă a informațiilor genetice privind bovinele prin centralizarea datelor într-un singur loc, este suficientă o simplă obligație de transmitere a informațiilor necesare unui centru de culegere a datelor genetice.

— Aprecierea Curții

73 În primul rând, trebuie amintit faptul că, astfel cum rezultă, pe de o parte, din dispozițiile Directivelor 77/504, 87/328 și 91/174, menționate la punctele 3-6 și 15 din prezenta hotărâre, și, pe de altă parte, de la punctul 33 din Hotărârea Centre d'insémination de la Crespelle, citată anterior, condițiile genealogice cu privire la schimburile intracomunitare de material seminal de bovine de rasă pură au fost armonizate în mod complet la nivel comunitar.

74 Or, astfel cum a fost reamintit la punctul [67] din prezenta hotărâre, nu poate fi invocat un motiv imperativ de interes general dacă există o armonizare comunitară care prevede măsuri necesare pentru asigurarea protecției aceluiași interes (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Austria, citată anterior, punctul 23).

75 Prin urmare, obiectivul de protecție a patrimoniului genetic al bovinelor de rasă pură prin intermediul cerințelor genealogice naționale nu poate justifica obstacole în calea schimburilor intracomunitare de material seminal de astfel de bovine neprevăzute de reglementarea comunitară de armonizare a domeniului vizat.

76 Articolul 1 al doilea paragraf din Directiva 88/407, care nu modifică conținutul Directivelor 77/504, 87/328 și 91/174 și nu contrazice jurisprudența citată la punctul 73 din prezenta hotărâre, nu infirmă această apreciere. Într-adevăr, precizând că Directiva 88/407 nu afectează dispozițiile comunitare și/sau naționale în domeniul zootehnic care reglementează organizarea inseminării artificiale în general și distribuția materialului seminal în special, această dispoziție urmărește numai măsurile zootehnice, în timp ce justificarea invocată de Republica Franceză nu se întemeiază decât pe considerații de ordin genetic.

77 În al doilea rând, în măsura în care argumentația invocată de Republica Franceză urmărește să justifice sistemul național în litigiu în măsura în care instituie restricții privind exercitarea activității de inseminare de bovine și privind eliberarea licențelor de inseminator, trebuie arătat că observațiile prezentate de acest stat membru nu sunt de ordin genealogic, ci țin, astfel cum susține Comisia, de domeniul sanitar.

78 Într-adevăr, aspectul genetic al unei inseminări nu depinde de acțiunea inseminatorului, ci de caracteristicile bovinelor femele și de materialul seminal cu care se face inseminarea.

79 În al treilea rând, chiar presupunând că armonizarea comunitară a schimburilor intracomunitare de material seminal de bovine, altele decât cele de rasă pură, realizată prin Directiva 88/407, nu este completă în ceea ce privește condițiile genealogice, trebuie arătat, pe de o parte, după cum a observat Comisia, că absența dispozițiilor comunitare nu este susceptibilă să constituie, în sine, o justificare a unei restricții.

80 Pe de altă parte, afirmațiile Republicii Franceze, potrivit cărora sistemul național în litigiu urmărește protecția patrimoniului genetic cât timp permite centralizarea colectării informațiilor referitoare la inseminările artificiale efectuate pe teritoriul acestui stat membru, care este indispensabilă pentru programele de selecție cu privire la descendență și de conservare genetică, nu demonstrează nici necesitatea, nici proporționalitatea restricțiilor care rezultă din acest sistem.

81 Într-adevăr, o astfel de colectare centralizată a informațiilor, presupunând că prezintă o utilitate în ceea ce privește bovinele, altele decât cele de rasă pură, s-ar fi putut realiza prin măsuri mai puțin restrictive decât acordarea exclusivității geografice a serviciului de inseminare centrelor acreditate. Ar fi fost posibilă, în special, impunerea operatorilor care efectuează inseminări artificiale de bovine a obligației de a comunica datele referitoare la inseminările realizate unui organism desemnat în acest scop, colectarea centralizată a acestor date fiind astfel efectuată fără să se creeze obstacole în calea libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor.

82 Prin urmare, trebuie respinsă justificarea invocată de Republica Franceză întemeiată pe protecția patrimoniului genetic al bovinelor.

Cu privire la protecția sănătății publice

— Argumentele părților

83 Republica Franceză susține că sistemul de calificare a agenților care practică inseminarea răspunde preocupărilor cu privire la protecția sănătății animale și umane.

84 Mai întâi, în ceea ce privește sănătatea animală, aceasta arată că actul de inseminare trebuie să respecte norme sanitare și reguli de igienă, atât în momentul manipulării materialului seminal, cât și al contactului cu animalul. Pentru aceasta este necesar un control perfect în scopul evitării vătămării integrității fizice a animalului inseminat artificial. În plus, însăși alegerea împerecherii este susceptibilă de a avea o incidență asupra sănătății animalului, în special asupra fertilității acestuia, care ar putea fi compromisă prin încrucișări imprudente.

85 Apoi, în ceea ce privește protecția sănătății agentului care practică inseminarea, Republica Franceză apreciază că este necesară acordarea unei licențe care atestă aptitudinea persoanei în cauză de a desfășura actul de inseminare, din moment ce acesta prezintă riscuri, atât datorită contactului cu un animal de talie mare, cât și a utilizării azotului lichid, care poate provoca arsuri grave.

86 În sfârșit, cu privire la protecția sănătății persoanelor din punctul de vedere al securității alimentare, acest stat membru arată că eliberarea unei licențe contribuie la îndeplinirea cerinței trasabilității produselor. Acesta susține că, în conformitate cu articolul 18 din Regulamentul nr. 178/2002, trasabilitatea produselor alimentare trebuie să fie stabilită pentru toate etapele producției, prelucrării și distribuției. Trebuie arătat, așadar, că principiul trasabilității se aplică materialului seminal care, constituind un produs biologic viu, se află în etapa inițială a procesului de producție de animale de creștere și adaugă că centrele de inseminare asigură securitatea schimburilor de material seminal, precum și controlul documentar, fizic și identitar al acestui produs.

87 Comisia apreciază că, deși necesită anumite competențe și precauții, actul inseminării nu prezintă o anumită dificultate care poate justifica un obstacol atât de grav în calea libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor. Comisia arată că obiectivele sanitare invocate ar putea fi îndeplinite într-o manieră satisfăcătoare atât timp cât dovada aptitudinii de inseminator ar fi făcută fie prin deținerea unui certificat de aptitudini, fie prin justificarea unei formări veterinare sau, pentru resortisanții comunitari, printr-un mecanism de recunoaștere. În orice caz, potrivit Comisiei, dispozițiile franceze în litigiu trebuie considerate ca fiind nejustificate și disproporționate.

88 În ceea ce privește trasabilitatea materialelor seminale, Comisia amintește, referindu-se la Directivele 87/328 și 88/407, că armonizarea comunitară în domeniile sanitar și zootehnic urmărește în special să asigure respectarea preocupărilor de ordin sanitar la toate nivelurile colectării și transportului de material seminal, precum și identificarea acestuia din urmă. Comisia consideră, așadar, că responsabilizarea centrelor de inseminare artificială care dispun de o exclusivitate teritorială nu constituie modalitatea adecvată pentru a garanta un nivel ridicat al protecției și că reglementarea în cauză nu se poate întemeia pe o neîncredere sistematică cu privire la operatorii independenți, în special cei care provin din alte state membre.

— Aprecierea Curții

89 În ceea ce privește obiectivele de protecție a sănătății animale și a celei a agentului care realizează inseminarea, trebuie observat că, potrivit Comisiei, aceste obiective invocate de către Republica Franceză ar putea fi atinse prin măsuri mai puțin restrictive, în special prin cerința unei dovezi adecvate a aptitudinii.

90 Într-adevăr, un mecanism de control și de recunoaștere a diplomelor de veterinari sau cerința unui certificat de aptitudine ar fi susceptibile să demonstreze deținerea de către persoanele vizate a cunoștințelor și a calificărilor necesare salvgardării intereselor menționate.

91 Or, sistemul în cauză se întemeiază pe măsuri mult mai restrictive, și anume acordarea unei exclusivități geografice centrelor de inseminare acreditate și condiționarea eliberării licenței de inseminator de încheierea unei convenții cu un astfel de centru.

92 Desigur, este legitim faptul că, pentru a se asigura de aptitudinea candidatului pentru funcțiile de inseminator, un stat membru supune exercitarea activității de inseminare

unei cerințe de licență. Cu toate acestea, în cazul de față, această licență nu este acordată decât cu condiția să fi fost încheiată o convenție între un candidat și un centru de inseminare artificială acreditat.

93 Or, în ceea ce privește o procedură de autorizare a exercitării unei activități, trebuie arătat, după cum observă Comisia, că în cadrul aplicării dispozițiilor naționale, statul membru în cauză trebuie să țină seama de cunoștințele și calificările deja dobândite de către persoana interesată într-un alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea Vlassopoulou, citată anterior, punctul 15). În cadrul acestei proceduri de autorizare, examinarea aptitudinilor și a calificărilor trebuie efectuată de către autoritățile naționale potrivit unei proceduri conforme cu cerințele dreptului comunitar privind protecția efectivă a drepturilor fundamentale acordate prin tratat resortisanților comunitari. În consecință, o decizie adoptată la finalul acestei examinări trebuie să fie motivată și să fie supusă căilor de atac de natură jurisdicțională (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 1987, Heylens și alții, 222/86, Rec., p. 4097, punctul 17, și Hotărârea Vlassopoulou, citată anterior, punctul 22).

94 În plus, un sistem de autorizare administrativă prealabilă trebuie să se întemeieze în special pe criterii obiective nediscriminatorii și cunoscute de la început pentru a putea stabili limitele exercitării puterii de apreciere a autorităților, astfel încât aceasta să nu fie utilizată în mod arbitrar (a se vedea Hotărârea Analir și alții, citată anterior, punctul 38).

95 Or, convenția menționată trebuie să fie semnată cu un centru de inseminare artificială care se află în potențială concurență, pe piața inseminării, cu același operator ale cărui competențe trebuie să le verifice. În plus, încheierea acestei convenții este lăsată la discreția președinților acestor centre, care nu sunt obligați să o semneze, chiar în situația în care candidatul îndeplinește criteriile de aptitudine obiective, nediscriminatorii și cunoscute de la început.

96 În aceste condiții, încheierea convenției nu constituie o procedură de examinare adecvată, care să permită autorităților statului membru de primire să se asigure în mod exclusiv și obiectiv cu privire la aptitudinile inseminatorilor care provin

dintr-un alt stat membru, și nu îndeplinește criteriile menționate la punctele 93 și 94 din prezenta hotărâre.

97 În consecință, trebuie să se constate că reglementarea în litigiu, presupunând că ar fi de natură să asigure realizarea protecției sănătății animale și pe aceea a agentului care practică inseminarea, depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 martie 2007, Rewe Zentralfinanz, C-347/04, Rep., p. I-2647, punctul 37, și Hotărârea din 25 octombrie 2007, Geurts și Vogten, C-464/05, Rep., p. I-9325, punctul 24).

98 Cu privire la securitatea alimentară și la trasabilitatea materialelor seminale, trebuie constatat că, în mod contrar celor susținute de Republica Franceză, articolul 18 din Regulamentul nr. 178/2002 nu poate fi interpretat în sensul în care acesta poate justifica restricțiile care rezultă din sistemul în cauză. Într-adevăr, acest articol vizează domeniul securității alimentare ale cărei cerințe referitoare la trasabilitate pot fi îndeplinite de un sistem care prevede că serviciul de inseminare este asigurat de către persoane calificate și corect identificate, fără să fie aplicate restricții de tipul celor care rezultă din sistemul din cauză.

99 De altfel, trebuie arătat că acest stat membru nu stabilește nicăieri că exclusivitatea geografică acordată centrelor acreditate și condiționarea eliberării licenței de inseminator de încheierea unei convenții cu președintele unui astfel de centru constituie măsuri necesare și proporționale pentru asigurarea securității alimentare și a trasabilității. Într-adevăr, niciun element probatoriu nu a fost prezentat pentru a demonstra că obligațiile impuse inseminatorilor în ceea ce privește calitatea și utilizarea materialului seminal, precum și controalele respectării acestor obligații fac indispensabilă această exclusivitate geografică sau condiția la care este supusă eliberarea licenței menționate.

100 În aceste condiții, justificarea invocată de Republica Franceză, întemeiată pe protecția sănătății publice, nu poate fi acceptată.

Cu privire la cerințele amenajării teritoriului

— Argumentele părților

101 Republica Franceză susține că sistemul în cauză urmărește un obiectiv de amenajare a teritoriului și că acesta a fost recunoscut de către Curte drept un motiv imperativ de interes general (Hotărârea din 13 ianuarie 2000, TK-Heimdienst, C-254/98, Rec., p. I-151, punctul 34). Republica Franceză susține că acest sistem a permis menținerea unei activități agricole pe cea mai mare parte a teritoriului francez, unde zonele cu densitate mică de creștere de animale și zonele muntoase sunt dominante. Acesta arată că menținerea de rase bovine adaptate la constrângerile climatice și de relief a permis păstrarea creșterii în regiuni amenințate de deșertificare datorită caracteristicilor lor climatice sau geografice.

102 Potrivit Comisiei, exclusivitatea geografică acordată centrelor de inseminare acreditate nu poate fi justificată, în lipsa datelor statistice, prin afirmația conform căreia, în absența acestei exclusivități, o mare parte din teritoriul francez ar putea fi lipsit de serviciile de inseminare. În orice caz, Comisia susține că menținerea raselor adaptate la constrângerile climatice și de relief nu ar putea fi afectată de înlăturarea obstacolelor în litigiu.

— Aprecierea Curții

103 Trebuie arătat, în mod similar Comisiei, că susținerile Republicii Franceze nu sunt întemeiate pe nicio informație sau dată statistică. Acest stat membru nu a demonstrat, în mod detaliat, că exclusivitatea geografică acordată centrelor acreditate menționate era necesară pentru garantarea oferirii serviciului de inseminare pe întreg teritoriul francez.

104 În plus, această justificare nu ar putea fi invocată în ceea ce privește zonele de pe teritoriul francez care nu prezintă caracteristicile dezavantajoase expuse de către statul membru menționat.

105 În consecință, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 84 din concluzii, fără a fi necesar să se examineze dacă cerințele de amenajare a teritoriului sunt, în abstract, susceptibile de a justifica restricțiile privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor, nu s-a stabilit existența unor astfel de cerințe în speță și faptul că acestea sunt de natură a face necesară exclusivitatea geografică menționată.

106 În aceste condiții, justificarea invocată de Republica Franceză, întemeiată pe cerințele de amenajare a teritoriului, trebuie de asemenea să fie respinsă.

107 Rezultă că, în absența justificării valabile a restricțiilor în cauză, acțiunea Comisiei trebuie considerată întemeiată.

108 Prin urmare, având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie constatat că, prin rezervarea dreptului de a furniza serviciul de inseminare artificială a bovinelor centrelor de inseminare artificială acreditate care dispun de o exclusivitate geografică, precum și persoanelor titulare ale unei licențe de inseminator a cărei eliberare este condiționată de încheierea unei convenții cu unul dintre aceste centre, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

109 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Franceze la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) Prin rezervarea dreptului de a furniza serviciul de inseminare artificială a bovinelor centrelor de inseminare artificială acreditate care dispun de o exclusivitate geografică, precum și persoanelor titulare ale unei licențe de inseminator a cărei eliberare este condiționată de încheierea unei convenții cu unul dintre aceste centre, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE.

2) Obligă Republica Franceză la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături